ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 7 februari 2015

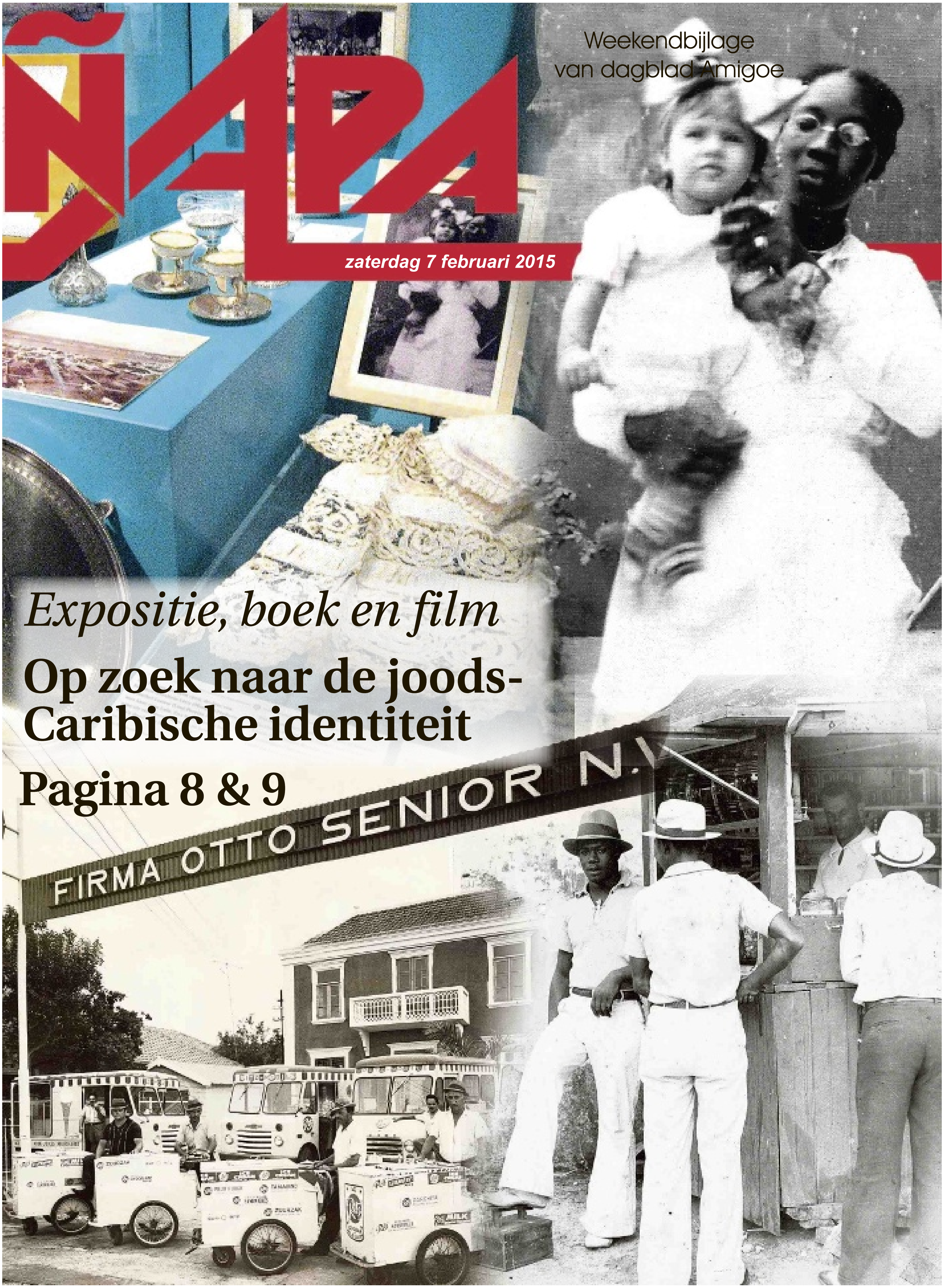

Expositie, boek en film

Op zoek naar de joods-Caribische identiteit

Pagina 8 & 9

Inhoud

1 Voorpagina
2 Inhoud
3 Uitgelicht
4 Gezondheid
5 Honkbalpionier
6&7 Literatuur
8&9 Op zoek naar de joods-Caribische identiteit
10 Work&Travel met Elton
11 Eten & drinken
12&13 Hortence Brouwn
14 Recht
15 Puzzels
16 Bestemming Curaçao

Foto van de week.

Zonlicht speelt zijn spel met verval. Tijdens een wandeling bij Landhuis Rif St. Marie wist Ina Visscher dit mooie beeld te vereeuwigen. Een vleugje nostalgie en weemoed naar reeds lang vervlogen tijden.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede
Linda van Eekeres
Oscar Vanegas

Aan deze Ñapa werkten mee:

Misha Bemer
Monique Casimiri
Ko van Gemert
Hans de Haan
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Christel Monsanto
Edsel Sambo
Elton Sint Jago
Otti Thomas
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Thuis.

Aanpassen

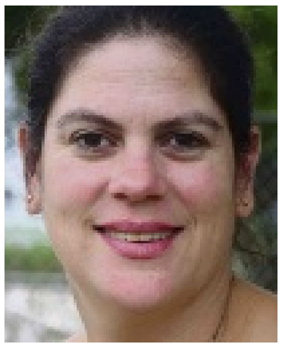

Monique Casimiri

Ik blijf ze voorbij zien komen op internet. Mensen die Nederland hebben ingeruild voor Curaçao. Door de berichten heen wordt het al snel duidelijk dat deze mensen al het geregel in Nederland niet meer prettig vonden en graag in een land wilden wonen waar men het niet zo nauw nam met regels. Relaxed leven, dat is het motto. Dat in combinatie met een zonnig klimaat, wat wil men nog meer. En daar gaat het mis. Want dan wonen ze op Curaçao en na een paar weken begint het geklaag.
Waarom rijdt hier iedereen maar door rood, kan daar niet beter op gecontroleerd worden, we schrikken steeds zo? Of, al die zielige hondjes die overal los rondlopen, is daar geen instantie voor die dat oplost voor ons, want wij willen die hondjes niet steeds zien. En dan deze: die harde muziek in de wijk bij de snèk, kan dat niet stoppen om zeven uur, want onze kinderen kunnen er niet van slapen.
Door alle berichten heen proef je dat ze moeite hebben met al die regels die niet zo nauw worden nageleefd. Met die andere cultuur die ze toch niet goed kennen. Er komen goedbedoelde adviezen langs, die door anderen worden omarmd, maar door nog meer worden neergehaald. Hele discussies ontstaan er op niet bedoelde forums. En soms ontaardt dit in een ordinaire scheldpartij van beide kanten.
Ik verbaas mij daarover. Op de tweede plaats over die scheldpartijen en de discussies die respectloos worden geventileerd, alsof wij daar met zijn allen op zitten te wachten. En ja, ik kan er natuurlijk voor kiezen om dit platform uit te bannen, en mij er zo niet meer aan te hoeven storen, maar er komen gelukkig ook leuke berichten langs.
Op de eerste plaats verbaas ik mij over deze groep mensen die juist Nederland heeft verlaten om van al die regels af te zijn, en nu op Curaçao daar juist om vraagt. Hoe kan het verkeren. Ik heb het al vaker gezegd, omarm de cultuur waarin je bent komen wonen, pas je aan. Natuurlijk hoef je niet alles klakkeloos over te nemen, maar handel vanuit respect en probeer te begrijpen waarom mensen handelen. Wat zijn de achterliggende gedachten. Je bent niet opgegroeid in deze cultuur, in dit klimaat.
Terugkomend op die muziek. Deze mensen zijn bewust in een wijk gaan wonen met veel Antillianen, want dat leek ze zo leuk. Zo zouden ze de cultuur snel kennen en snel contact maken met de ‘echte’ inwoners. De politie hoorde hun klacht over de muziek serieus aan en vroeg toen waar ze woonden. Waarna ze meteen de tweede vraag stelden, waarom bent u daar gaan wonen? U wilde juist de Antilliaanse cultuur omarmen, dit is uw kans en wat doet u: u klaagt over geluidsoverlast. En bij gebrek aan verder inlevingsgevoel van de betreffende agenten restte het deze mensen niet anders dan de sociale media op te zoeken. Op zoek naar gelijkgestemden om hun ongenoegen over de geluidsoverlast te ventileren en uiteraard nu ook het politieapparaat dat niet deugt.

Uitgelicht.

Paardenoptocht

De carnavalsperiode kende ook dit jaar weer de traditionele paardenoptocht. Er deden minder groepen mee dan gepland, maar er waren nog steeds meer dan zestig paarden die van Otrobanda naar de Jan Noorduynweg paradeerden. De machtige edele dieren zijn sowieso al een lust voor het oog en in combinatie met de aankleding was het helemaal een aantrekkelijk geheel. Ook een komische noot ontbrak niet.

Foto's: Edsel Sambo

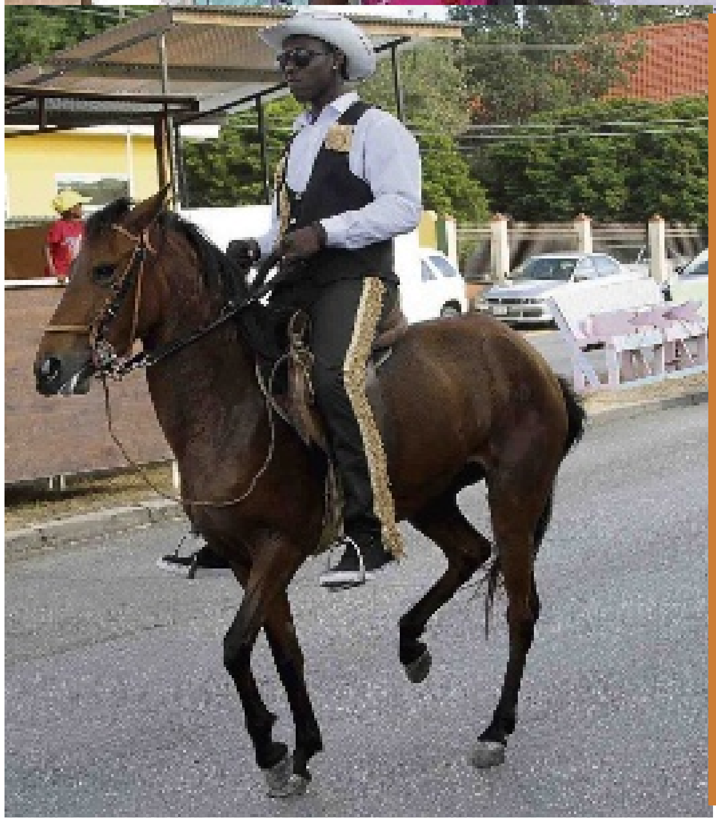

Medisch.

Mogelijke risico's van cosmetische ingrepen

Peeling van beschadigde huid, 'fillers' voor rimpelverwijdering, botoxbehandeling, laserbestraling, allemaal ingrepen op de grens van medisch handelen, maar vanuit de overheid, zonder toezicht op werkzaamheid en veiligheid. Vandaar de wenselijkheid voor de nodige informatie hierover.

Tekst: **Hans de Haan**

Vooral vrouwen hebben er veel voor over om er mooier uit te zien en laten zich in goed vertrouwen behandelen door deskundigen op dit gebied, meestal door schoonheidsspecialisten. Vaak gaat het goed, maar soms gaat het helemaal mis en blijkt er forse schade te zijn veroorzaakt.

In Nederland is men er achter gekomen dat er op dit gebied veel fout kan gaan. De Inspectie voor de Volksgezondheid heeft daarom het initiatief genomen om deze sector te onderzoeken. Dit heeft geleid tot de publicatie van het 'Toezichtplan Cosmetische Sector' in december 2014. De Inspectie heeft daarbij samengewerkt met de Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit.

Het is geen geheim dat er op Curaçao eveneens veel mis gaat in de cosmetische sector, maar daar wordt gewoonlijk geen ruchtbaarheid aan gegeven. Bovendien bestaat er geen wet- en regelgeving op dit gebied en wordt dus ook geen toezicht uitgeoefend op de uitvoering van de diverse ingrepen en op de veiligheid van de gebruikte materialen en producten, zoals in Nederland. Kortom, het ondergaan van cosmetische ingrepen vindt dus plaats op eigen risico. Het enige wat men heeft, is het veronderstelde vertrouwen in de kennis en ervaring van de deskundige die de ingreep uitvoert.

Ingrepen naar behandelaar

Rekening houdend met de lokale situatie, lijkt de volgende indeling het meest praktisch: ingrepen door gevestigde medisch specialisten (dermatologen en plastisch chirurgen); ingrepen in een particuliere kliniek onder leiding van een medisch specialist; ingrepen door gevestigde schoonheidsspecialisten en ingrepen door niet gevestigde behandelaars uit het buitenland, via advertenties.

Er wordt vooral gewaarschuwd voor de laatstgenoemde categorie behandelaars, meestal afkomstig uit naburige landen, die zich aanbieden via advertenties in de lokale kranten. Zij bieden allerlei cosmetische behandelingen aan tegen concurrerende prijzen, maar er is geen enkele garantie ten aanzien van hun deskundigheid en als het mis gaat, zijn ze direct van ons eiland verdwenen.

Medische specialisten

Er mag worden aangenomen dat alle cosmetische ingrepen die door genoemde twee specialisten worden uitgevoerd, medisch verantwoord en veilig zijn. Hieronder valt ook het aanbod van een particuliere kliniek op dit gebied, onder de naam 'Dermalaser', onder leiding van een dermatoloog.

Schoonheidsspecialisten

Gezichtsmassage, epileren, ontharen met vloeibaar hars, het aanbrengen van een masker en de juiste toepassing van allerlei crèmes behoren van oorsprong tot de standaardbehandelingen van een schoonheidsspecialiste. Als men tegenwoordig de advertenties leest van schoonheidssalons, spa's, wellness centers en skincare instituten, is het werkterrein van deze beroepsgroep inmiddels aanzienlijk uitgebreid: diverse soorten peelings, permanente make-up, (micro)dermabrasie, verjonging van de huid, verwijdering van pigmentvlekken en tatoeages, facials, behandeling van cellulitis en diverse vormen van tijdelijk en permanent ontharen. Goed opgeleide en ervaren schoonheidsspecialisten zijn zich ervan bewust dat bepaalde cosmetische ingrepen heel dicht bij medisch handelen liggen en bijwerkingen of serieuze huidafwijkingen kunnen veroorzaken. Vandaar het grote belang van deskundigheid op dit gebied.

Mogelijke risico's

Peeling

Oorspronkelijk is deze ingreep bedacht voor mensen met een beschadigde huid door acne, maar nu wordt het ook toegepast bij een verouderde huid en het verwijderen van pigmentvlekken. Meestal wordt glycolzuur gebruikt waarmee de bovenste (beschadigde) huidlaag wordt verwijderd. Pigmentvlekken van diverse oorsprong worden behandeld met M.E.L.A., een combinatie van fruitzuren in een kleibasis. Er ontstaan risico's als een te hoge concentratie van de zuren wordt gebruikt en niet wordt gelet wordt op overgevoeligheidsreacties op de gebruikte chemicaliën.

Microdermabrasie

Dit is een geavanceerde, dure vorm van peeling waarbij met een apparaat een straal van microkristallen op de huid wordt gericht wat een schurend effect heeft. Het gaat hier ook om de juiste dosering (kracht van de straal) en de duur van de behandeling.

Fillers (injectables)

Dit is een methode waarbij met een injectienaald een gel met een bepaald chemisch middel, vaak hyaluronzuur, in de huid wordt gespoten. Door de toename van het volume ter plaatse, verdwijnen bestaande rimpels. Hiermee kunnen ook minder fraaie contouren in het gelaat worden verbeterd.
Er is een keuze tussen permanente en afbreekbare fillers. Aanbevolen wordt te kiezen voor afbreekbare fillers die wel als nadeel hebben dat ze na 6 à 12 maanden zijn uitgewerkt. De risico's zijn een verkeerde techniek, een te hoge dosis en overgevoeligheid voor het gebruikte chemische middel.

Botox

Dit is een bekende stof (botuline toxine) die in staat is spieren te verlammen en daarom veel medische toepassingen kent, maar ook rimpels kan doen verdwijnen. Het is eigenlijk een dodelijk gif afkomstig van de bacterie Clostridium Botulinum, maar in een hele lage dosering kan het door verlamming van de huidspiertjes een rimpelige huid mooi strak maken. Ook hier geldt het nadeel dat deze stof na ongeveer 3 à 6 maanden is uitgewerkt, de rimpels weer terugkomen en de behandeling dus telkens herhaald moet worden. Het middel is relatief duur.

Laserbehandeling

De medische toepassing van lasertherapie is het verwijderen van rode verkleuringen van de huid door een te veel aan vaatjes of vaatverwijding, zoals wijnvlekken, couperose, teleangiëctasieën en spider naevi. Met de cosmetische dermalaser kunnen littekens, pigmentvlekken, tatoeages en overtollige haargroei worden verwijderd. Het zijn zeer dure apparaten (30.000 -100.000 gulden) en voor het verantwoorde gebruik ervan moet een opleiding gevolgd worden, waarvoor een certificaat wordt afgegeven. Het wordt aanbevolen hiernaar te vragen. In principe kan door verkeerde toepassing van de laser schade aan de huid worden toegebracht, maar dat komt weinig voor.

Adviezen

De meeste cosmetische ingrepen worden ook door dermatologen uitgevoerd, hetgeen minder risico oplevert, maar wel duur is. Valt de keuze op een schoonheidssalon, kan men het beste afgaan op de ervaringen van vrienden die met succes zijn behandeld in een bepaalde salon. Verder wordt aanbevolen om pas voor een permanente methode te kiezen, als men weet dat het gebruikte middel eerder geen negatieve reactie heeft veroorzaakt. Let op de hygiëne in de salon en neem aanvankelijk een kritische houding aan.

Mijn dank gaat uit naar Stella van der Roest, schoonheidsspecialiste, voor haar professionele ondersteuning van dit artikel.

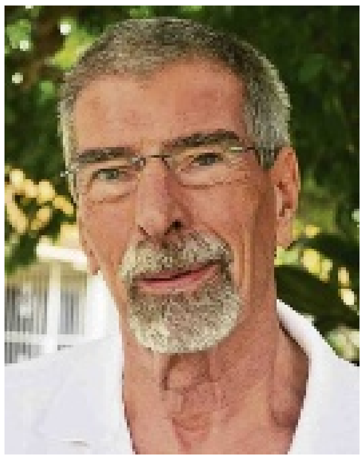

Hans de Haan is arts en jarenlang actief geweest als medisch adviseur bij diverse instanties.

Honkbalpionier uit Curaçao

Een Sport Museum is op Curaçao in oprichting in samenwerking met de Openbare Bibliotheek. De stichting daarvoor is al in augustus 2013 opgericht om 'het erfgoed op het gebied van de sport te etaleren'. Wat honkbal betreft heeft Curaçao natuurlijk al een paar namen op de wereldkaart gezet.

Tekst: **Christel Monsanto**

Foto's of tv-opnames van onder anderen Andruw Jones uit zijn glorietijd bij de Atlanta Braves of Hensley Meulens als de gelauwerde batting coach van de San Francisco Giants vervullen de Curaçaoënaar terecht met trots en mogen in een nationaal Sport Museum zeker niet ontbreken.

Ook Enith Brigitha met haar tijdens de Olympische Spelen in het zwemmen behaalde medailles laat nog altijd de harten sneller kloppen en zij zou een bron van inspiratie voor de jeugd moeten zijn die op een eiland opgroeit. Recent zijn veel mensen enthousiast over de loopprestaties en de vrolijke lach van Churandy Martina die alle media in Nederland zeer snel aan zijn kant kreeg.
Hopelijk worden in de nabije toekomst de Curaçaose sporters in het Sport Museum op een waardige manier in het zonnetje gezet. Daarnaast is er natuurlijk niets mis mee om een stadion, een sporthal of zelfs een tennisveld (Rojer) naar een verdienstelijke lokale sporter te vernoemen.

En dan nu een duik in het verleden: door toeval en nieuwsgierigheid van een fanatieke honkbalfan vonden we de volgende verrassende informatie. Al in de 19e eeuw speelde een landskind honkbal voor Maine State College in het plaatsje Orono in de staat Maine.
Clark Price Thompson studeerde geschiedenis, houdt van honkbal en van zijn club 'Black Bears', verzamelt gegevens uit het verleden en plaatst hierover statistieken op het net. Hij was op zoek naar achtergrondinformatie over Gerard Andries de Haseth. Al in 1885, toen deze Curaçaoënaar als student ingeschreven stond, speelde hij voor de honkbalclub van Maine State College.
We weten niet hoeveel hits en homeruns hij sloeg en ook zijn personal batting average is niet bekend. Maar uit het clubarchief komt wel naar voren, dat De Haseth de langste speler van zijn team was en dat hij harder kon rennen dan zijn teamgenoten; daarom stond hij vaak op first base in het veld. Zonder meer verdient 'Feji' - zoals hij in zijn club bekend stond - een plek in het toekomstige Sport Museum van Curaçao.

Pionier

Deze Curaçaose pionier in de honkbalsport werd geboren op 13 juni 1873 als Gerardus Andries Manuella (ook bekend als Schaup). Zijn ouders James Belt de Haseth (4-5-1841 - 27-11-1900) en Maria Hermina Manuella (7-4-1840 - 10-9-1929) trouwden pas op 20 maart 1889. Zijn vader verwierf in 1875 de plantage San Nicolaas en de jonge Gerard zal wel altijd goed op de hoogte zijn geweest van zijn afkomst uit een welvarend plantersgeslacht met familieleden die ook berdreven waren in de zeevaart.

1895

Waarschijnlijk zal het ook geen geheim voor Gerard zijn geweest dat de markante voornaam van zijn vader een verwijzing was naar hun Amerikaanse voorvader James Belt.
De ouders van Gerard beschikten over de visie en de middelen om zijn levensweg te effenen door hem al op jonge leeftijd naar de Verenigde Staten te sturen om daar een high school-opleiding te volgen. Daarna studeerde Gerard aan Maine State College en behaalde zijn diploma in 1895.

Gerard Andries de Haseth

Met zijn nog daar in de bibliotheek aanwezige handgeschreven thesis 'Description of bridge across the Penobscot River at Mattawamkeag' behaalde hij zijn bachelor in de richting civil engineering (weg- en waterbouw). Daarna ging hij in dienst bij het elektro-adviesbureau Stone & Webster in de staat Maine.
Doordat dit bedrijf al vroeg in de twintigste eeuw betrokken was bij de verschillende elektrische tramlijnen in Seattle in de staat Washington, kwam De Haseth aan de andere kant van de Verenigde Staten terecht, waar hij spoedig tot Amerikaan naturaliseerde. Gerard trouwde op 29 januari 1908 in Lexington (Kentucky) met Anne Bright Milward (1876 - 19-4-1957) uit die plaats. Het echtpaar woonde afwisselend in Boston en in de staat Washington.

Uit de Ellis Island database wordt duidelijk dat Gerard samen met zijn vrouw diverse keren naar Puerto Rico reisde en uit andere bronnen is bekend dat hij daar ook opdrachten uitvoerde. Toen Gerard Andries de Haseth op 16 oktober 1952 in Tacoma, Washington overleed, zorgde zijn weduwe ervoor dat hij zijn laatste rustplaats vond op de begraafplaats in Lexington waar haar familie over een monumentaal graf beschikte.

Gerard A. de Haseth 2e van links, winnaar van de Maine College League 1895.

‘Charlie Bloem’

‘Ik volg mijn

“Het schrijven van een boek beschouw ik als een kunstzinnige activiteit”, aldus Derk Cools, schrijver, reiziger, denker en vooral een tovenaar met woorden. Volgens hem moet een boek artistiek zijn. “Een boek is gemaakt van taal, maar de mensen verdragen dit niet meer. Ze lezen een verhaal, maar ik zie het verhaal als een vehikel. Het is de trein die doordendert en zoals Charlotte Mutsaerts zegt: ‘De lezer moet zelf het boek schrijven met de tekst die hij krijgt’ en dat vergt wat van de lezer.”

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto’s: **Ken Wong**

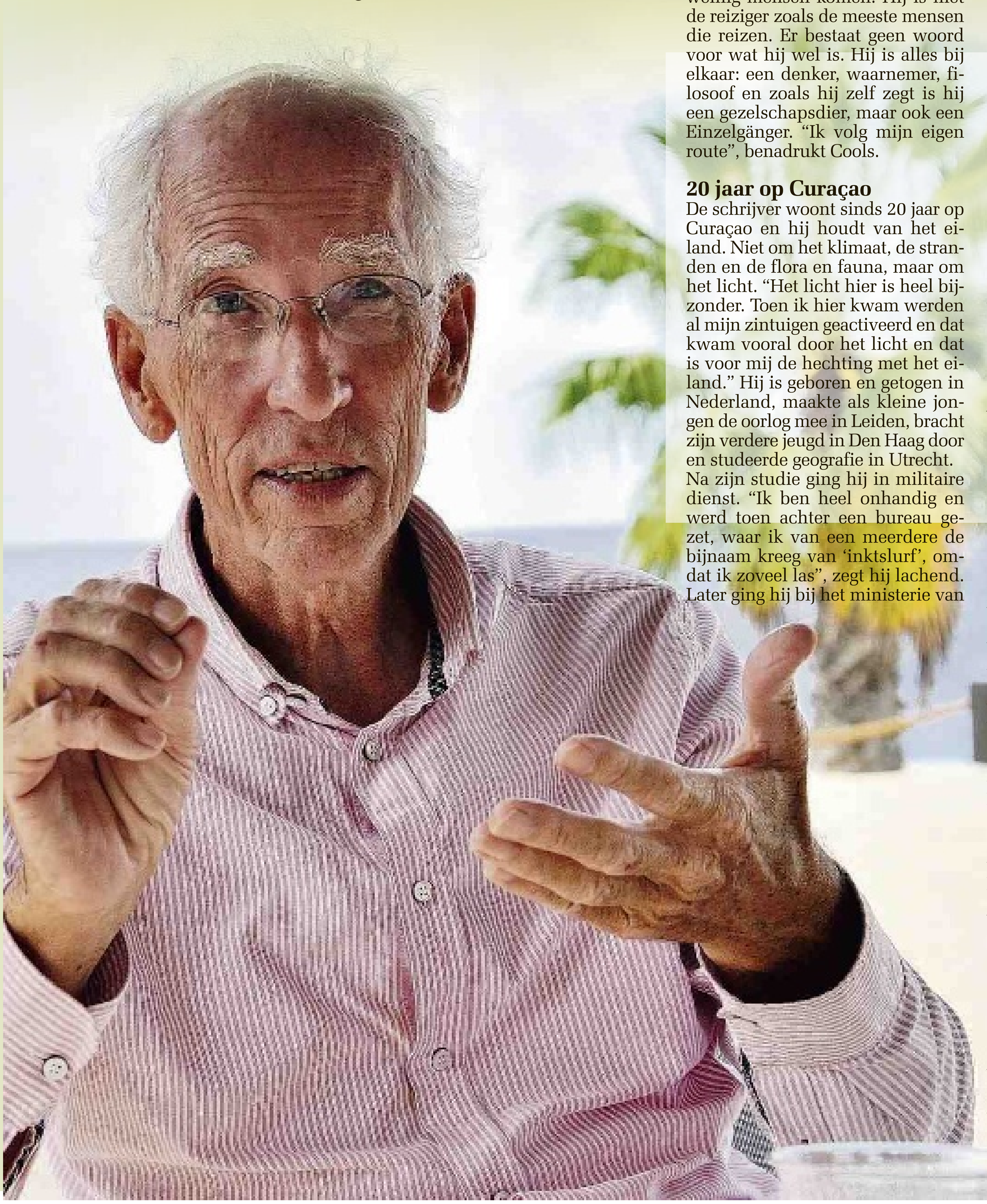

Onlangs is het vierde boek van Derk Cools, ‘Charlie Bloem’ verschenen en aangezien Curaçao een belangrijke rol speelt in het boek geeft de Ñapa dit boek de aandacht, maar eigenlijk gaat het om de mens achter de schrijver.

Hij kan uren vertellen over zijn omzwervingen door de wereld, de mensen die hij heeft gezien en gesproken, de landen waar hij is geweest tot en met de Baliemvallei in West-Papua aan toe, waar maar weinig mensen komen. Hij is niet de reiziger zoals de meeste mensen die reizen. Er bestaat geen woord voor wat hij wel is. Hij is alles bij elkaar: een denker, waarnemer, filosoof en zoals hij zelf zegt is hij een gezelschapsdier, maar ook een Einzelgänger. “Ik volg mijn eigen route”, benadrukt Cools.

20 jaar op Curaçao

De schrijver woont sinds 20 jaar op Curaçao en hij houdt van het eiland. Niet om het klimaat, de stranden en de flora en fauna, maar om het licht. “Het licht hier is heel bijzonder. Toen ik hier kwam werden al mijn zintuigen geactiveerd en dat kwam vooral door het licht en dat is voor mij de hechting met het eiland.” Hij is geboren en getogen in Nederland, maakte als kleine jongen de oorlog mee in Leiden, bracht zijn verdere jeugd in Den Haag door en studeerde geografie in Utrecht.
Na zijn studie ging hij in militaire dienst. “Ik ben heel onhandig en werd toen achter een bureau gezet, waar ik van een meerdere de bijnaam kreeg van ‘inktslurf’, omdat ik zoveel las”, zegt hij lachend. Later ging hij bij het ministerie van Economische Zaken werken waar hij de gelegenheid kreeg om veel te reizen. “Reizen intensiveert. Ik werk het beste in een ongestructureerde wereld. Ik breng mijn eigen structuur wel aan. Dat heb ik ook bij het boek gedaan. Ik wist niet wat de uitkomst zou worden.” Voor Cools moest dit boek er komen. Dat was voor hem een fundamentele zaak. Hij heeft er bijna tien jaar over gedaan. In die tien jaar schreef hij ook drie andere boeken, ‘Met de hoed tegen het licht’, ‘Zeven dagen in de Baliemvallei’ en onlangs schreef Cools ‘Een dochter van Epicurus’.

Cools is iemand die het leven op een bepaalde manier waarneemt. Hij is geograaf en een geograaf is iemand die de relatie tussen mensen en hun natuurlijke omgeving vanuit een ruimtelijk perspectief bestudeert. Hij kijkt niet alleen lineair maar ook 3-dimensionaal, zoals hij zelf zegt.
Hij heeft geprobeerd om de manier waarop hij naar zichzelf, de aarde en de mens met zijn gedrag kijkt op zijn manier van kijken in woorden neer te schrijven. Dit geeft het gevoel dat je als lezer het verhaal soms niet begrijpt. Cools zegt daarover: “Je moet het boek ook niet lezen zoals je andere boeken leest. Je kan het boek gewoon ergens openslaan en dan een stuk lezen. Het gaat ook om de woorden en de zinnen en de metamorfose ervan.”

Koffie en weer verder

“Ik ga me niet vergelijken met grote schrijvers als Kafka en Tolstoj, maar ook hun boeken lees je niet vanaf het begin, je drinkt dan even een kopje koffie en dan ga je verder. Van de schrijverskant zeg ik: zodra je als lezer verwacht links te gaan, gaat de schrijver rechts. Als lezer volg je een verwachting, maar dat is niet de bedoeling.”
Volgens Cools zit er wel degelijk een bepaalde structuur in het boek. “Ik help de lezer daarmee. Zo drinken de personages altijd witte wijn.” Dat doet hij om de lezer het gevoel te geven zich thuis te voelen. “Het is hetzelfde als met een refrein in een gedicht. Dat geeft je het gevoel van ‘je thuis voelen’, het is bekend.” De citaten bij ieder hoofdstuk zijn een rode draad in het boek. Ze hebben allemaal iets te maken met het licht, meteoren en hemelverschijnselen. Behalve het laatste citaat. Cools legt uit waarom hij dat gedaan heeft. “Het licht, de meteoren en verschijnselen. Die zijn ver weg, maar het citaat in het laatste hoofdstuk is een gebeurtenis heel dichtbij. Het is een sinister bericht uit de krant. Het is het tegenovergestelde van het licht, de schaduwkant van het leven. En die schaduw hebben alle personen die in het boek voorkomen ook, een alter ego.”

door Derk Cools

eigen route'

Op de vraag waarom hij dit boek heeft geschreven antwoordt Cools: "Ik woon hier nu twintig jaar. Ik ben eigenlijk een migrant. Ik wilde dit boek schrijven om het wonen op Curaçao compleet te maken." Hij schrijft over het leven op het eiland met al zijn rituelen zoals het carnaval, het dansen en de natuur, de stekelige cactussen, de vogels, de salamanders en de fossielen waar hij veel over weet. Ook het gebruik van brua komt ter sprake. En het bijgeloof, zoals het niet afbreken van een oud huis, omdat het dan gaat spoken. Maar het meest opvallende vindt Cools de stilte die er kan zijn. Die stilte wil hij ook aan de lezer doorgeven. "Ik geef de tekst aan de lezer voor de pantomime die ik zie. Het kan van alles zijn, de zonsverduistering of 9/11 waarbij de mensen uit de gebouwen sprongen na de aanval met de vliegtuigen."

"Ieder mens heeft zijn ervaringen in het leven en probeert die ervaringen een plaats te geven en dan houd je het vast. Soms komt er een beeld en uiteindelijk verbind je je met het heden en het beeld van toen. En dan voel je dat je erbij hoort." In het boek wordt 9/11 ook genoemd en Cools legt uit dat hij dat heeft gedaan om aan te geven dat het verhaal zich in deze tijd afspeelt. "De mens verandert ook voortdurend, maar wij merken niet eens dat wij veranderen. Die metamorfose vindt langzaam plaats, want wat is er veel veranderd na 9/11."

Het spel met de woorden ziet Cools als het gebruik van een vergrootglas. "Eerst zie je iets vaag, maar met een vergrootglas maak je iets scherp en je vraagt je dan af: is het echt? We zien maar één kant van de maan en dan zou je kunnen zeggen dat de maan maar één kant heeft, want je ziet de achterkant niet, maar die achterkant is er wel." Cools vergelijkt het met een schilderij van Picasso. "Picasso liet wel alles zien. Je ziet alles op zijn schilderijen. Het hele hoofd, en face als ook en profiel. Wij proberen als mens iets vast te leggen wat is, maar daardoor ontsnapt het want is het er wel?"

Cools realiseert zich heel goed dat het boek een bepaalde werking op de lezer heeft. "Je moet het niet wegleggen omdat het te moeilijk is, omdat je gewend bent om informatief te lezen, of omdat je je continu afvraagt: wat nu? Wat hier? En wat is het verhaal? In dit boek gaat het niet om het verhaal. Het gaat om het lezen. Ik wil verder niemand beledigen, maar de mensen kunnen niet meer lezen. De stijl die ik gebruik is de verbindende lijn. Het is net als met zwemmen in het water. Het water is de verbinding. Zonder water kan je niet zwemmen."

De schrijver benadrukt nogmaals dat het bij het lezen van dit boek om het lezen gaat. Wat doet het met jou? Leg het dan neer en ga later door. Cools probeert de intensiteit op te roepen. "De ervaring die je al in je hebt", legt hij uit.

Om de intensiteit bij zichzelf op te roepen bij het schrijven zet hij altijd muziek op van onder anderen Keith Jarrett, een bekende jazz-muzikant uit de jaren zeventig. "Zijn muziek begint rustig, dan neemt het toe en dan weer af. Ik houd van die cadans, het ritme en het tempo heb ik nodig bij het schrijven." Cools noemt de Japanse schrijver Haruki Murakami, die ooit zei: 'Schrijven is net als het rennen van een marathon. Je hebt pijnen, je komt in een bepaalde cadans en er is een bepaald ritme'.

Het schrijven hoort bij zijn leven, zegt Cools. Dit boek moet een novelle zijn van figuren die iets meemaken. En terugkomend op de stijl in het boek zegt Cools dat het niet gaat om het in het wilde weg van de hak op de tak springen. "Als je de metamorfose ziet gaat het om het worden." Dit klinkt ingewikkeld en Cools legt uit wat hij daarmee bedoelt. Toen hij negen jaar oud was begon hij met goochelen. Dat deed hij eerst thuis in het gezin en later werd hem gevraagd om het ook bij anderen te doen. Het ging er bij hem om dat hij anderen kon fascineren met 'wat er niet is, is er toch'. Hij wees het publiek er zelfs op waar ze naar moesten kijken, maar toch zagen ze het niet. Zo kijkt Cools ook naar alles om zich heen. Is het er nou wel of niet?

Opvallend in zijn stijl van schrijven is dat er zinnen zijn waar geen werkwoord in voorkomt. Iedereen die heeft leren lezen en schrijven weet dat dat uit den boze is, maar Cools negeert elke vorm van 'dit hoort zo' bij het schrijven. Het niet gebruiken van een werkwoord heeft voor hem een functie. "Als je geen werkwoord gebruikt kan je het als het ware verenigen met het voorgaande. Je staat even stil bij die zin en dan ervaar je de verbinding."

Het gaat niet alleen om de stijl van schrijven, maar ook om de metafoor van gebeurtenissen die in het boek voorkomen. Zo komt er in het boek een fragment voor waar een van de hoofdpersonen door een moeras loopt. Soms kan hij staan en dan zakt hij ineens weer diep weg in het moeras. Dat is voor de schrijver de metafoor geworden voor 'kom ik er wel?' Of dat persoonlijk is of niet is niet belangrijk. Vooralsnog is Cools nog lang niet klaar met schrijven. Gedurende het gesprek zegt hij een paar keer bij onderwerpen die de revue passeren: "Daar wil ik nog een boek over schrijven." Hij denkt na over een essay over reizen. Een informatief en prikkelend verhaal over anders reizen, waarbij het reizen, de weg er naartoe, belangrijker is dan het doel, het eindpunt.

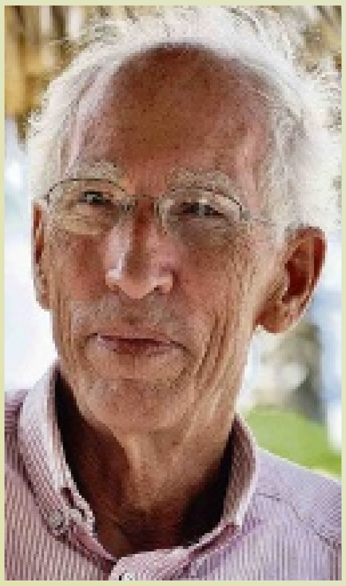

Derks Cools

Uitdaging om te lezen

Het boek 'Charlie Bloem' is een uitdaging om te lezen en zal zeker tot discussies leiden. Praten met schrijver Derk Cools is ook een uitdaging, want zijn manier van het waarnemen van de wereld daagt de ander uit om eens anders te kijken naar wat er niet is of misschien toch wel?

Het boek is verkrijgbaar in de lokale boekhandel en via internet op www. lulu.com.Reisverhalen en foto's zijn te vinden op website: http://coolsplanet.blogspot.com

Letra

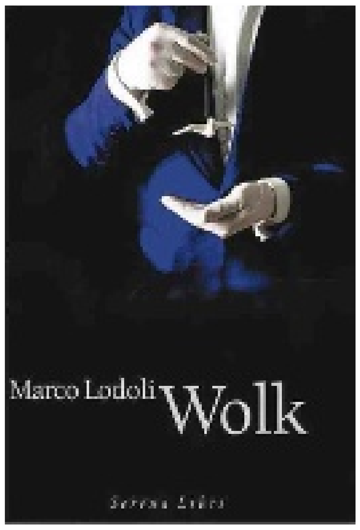

Marco Lodoli

Nu de laatste jaren regelmatig Italiaanse literatuur wordt vertaald in het Nederlands, begint het op te vallen, de karakteristiek elegante, lichtvoetige en natuurlijke stijl van veel Italiaanse auteurs. In sommige gevallen blijft het daarbij en zal de lezer afknappen op de inhoudsarme esthetica ervan. Het natuurlijke en lichtvoetige wekt gemakkelijk de indruk van een niemendalletje, terwijl het tegenovergestelde het geval kan zijn.

De prachtig vertaalde korte romanVapore van Marco Lodoli bewijst dit laatste. En hoe. Of de Nederlandse titel Wolk (2014) terecht is, valt te betwijfelen. Waarom niet letterlijk als 'damp' vertaald? Het verhaal gaat over het verdampen van herinneringen, het verdampen van het leven. Inderdaad is het leven van de hoofdpersonen niet onbewolkt, maar de auteur had dan de titel 'nuvola' kunnen kiezen. Hij koos voor 'vapore'.

De roman van Lodoli gaat dus over verdampen, over een oude dame, over de dingen die voorbijgaan, over herinneringen die verdampen. Een jonge makelaar biedt aan het huis op het land, waar ze een belangrijk deel van haar leven sleet, te verkopen. Op een bankje voor het huis wachten ze op kopers, die zelden komen en als ze komen niet kopen. Ondertussen vertelt ze hem verhalen over haar man die goochelaar was en niet anders kon dan mensen verrassen. Regelmatig ging hij de hort op. Maar hij kwam altijd weer terug. Hij was als een nevelwolkje zo licht. Als damp. Ze hield van hem, maar ze begreep dat ze geen vat op hem had. 'Verhullen, verbergen, verwarren, zo moet je te werk gaan als je de wereld nabootst, want de dingen zoeken bescherming in een leugen, ze leiden ons af om te voorkomen dat ze gestolen worden', dat zei hij. Ze kreeg een zoon van hem. Allebei hielden ze van hem. Maar de zoon kwam in opstand tegen de onrechtvaardigheid in het leven. Hij kon er niet mee leven en werd links-radicaal. De zoon was bloedserieus. De vader relativeerde. De zoon begreep zijn dansende en goochelende vader niet. Zij, de moeder zat tussen beiden in. Dan denkt ze terug aan haar moeder, als aan een bloem die werd geplukt en 'te drogen gelegd tussen de bladzijden van een in vreemde taal geschreven boek... ze heeft niets gezien, niets begrepen en niet eens gemerkt dat ze heeft geleefd...'

Ze denkt aan zichzelf en ze denkt dat ook zij 'tussen twee bladzijden is komen te liggen', prachtige bladzijden, maar bladzijden die ze niet begreep. Zulke beelden, zulke zinnen. Ondertussen leert de lezer haar kennen, en haar man, haar zoon en de jonge makelaar, vier mensen die weten dat ze niets van het leven begrijpen, maar die tegenover het zich verdampende leven, als personages op wonderlijke wijze tot leven komen. Dit is een ontroerend en indrukwekkend boek, dat de lezer sprakeloos laat.

Op zoek naar de joods-Caribische identiteit

Het Joods Historisch Museum in Amsterdam vertelt tot 14 juni het verhaal van de joodse gemeenschap in het Caribisch gebied. De expositie Joden in de Cariben is dit najaar ook te zien op Curaçao en in Suriname, inclusief een lespakket en educatieve film voor middelbare scholen.

Tekst: **Otti Thomas**

Brieven en boeken zijn misschien wel de echte parels van de tentoonstelling Joden in de Cariben. De huwelijksakten van Elias Jesurun en Rachel Henriquez uit 1868 en die van Mozes Salomon Levie Maduro en Adela Naar uit 1887. Of het schriftelijke verzoek van Ishak Nunes Lopes die honderd jaar eerder verzocht om een bijdrage van 140 gulden voor zijn reis naar Curaçao.

Tientallen foto's, de kleding van Ena Maduro en yaya Lala en blikvangers als de schaalmodellen van de Mikvé Emanuel synagoge en het Penha-gebouw maken de expositie in het museum de moeite waard. De geschiedenis komt pas echt tot leven met het vergeelde papier. Het zijn bovendien documenten waar de meeste mensen niet snel mee in aanraking zullen komen omdat ze in het bezit zijn van particulieren of het Centraal Bureau voor Genealogie.
Joden in de Cariben toont het verhaal van de joodse gemeenschap in het Caribisch gebied op religieus, zakelijk en maatschappelijk vlak. "Het Joods Historisch Museum belicht de cultuur en geschiedenis van joden in Nederland en de koloniale geschiedenis is daar een onderdeel van", aldus Julie-Marthe Cohen, curator van de tentoonstelling. "We zijn er twee jaar intensief mee bezig geweest. Ik ben ongelofelijk blij dat het nu eindelijk zo ver is", zei ze vorige week tijdens de persrondleiding voor de feestelijke opening.
De meer dan driehonderd manuscripten, foto's en voorwerpen zijn afkomstig uit de eigen collectie van het museum en in bruikleen van openbare en particuliere collecties uit Nederland, België, Engeland, Amerika, Israël, Suriname en Curaçao. Veel zijn in het bezit van het Tropenmuseum in Amsterdam en de Mongui Maduro Stichting op Curaçao.

Stuyvesant

De geschiedenis van de Caribische joden begint niet feestelijk. De Sefardische joden werden verdreven uit Portugal door de christenen, die hen probeerden te dwingen om zich tot het christendom te bekeren. Duizenden mensen vestigden zich noodgedwongen in het meer liberale Nederland. "De bloeiende handel en het tolerante beleid van Amsterdam maakten de stad een aantrekkelijke vestigingsplaats voor religieuze minderheden", meldt een expositietekst bij dit hoofdstuk van de geschiedenis. Tegelijkertijd was er binnen de joodse gemeenschap altijd het bewustzijn dat Nederland niet hun geboorteland was en sprak het leven in de koloniën tot de verbeelding, zodat voornamelijk kooplieden met de West-Indische Compagnie naar het noordoosten van Brazilië reisden.
In 1654 vestigde een kleine groep Portugese joden zich ook in Nieuw Amsterdam, het latere New York. "Dat werd niet echt een succesverhaal, want gouverneur Peter Stuyvesant was protestants en moest eigenlijk niets hebben van alle religies die niet protestants waren", aldus Cohen.
In Curaçao en Suriname lukte het de joden wel om een bestaan op te bouwen zo blijkt uit de beelden, foto's en teksten. De context van de tentoonstelling nodigt uit om met een frisse blik te kijken naar vertrouwde beelden van de huizen in Scharloo en de winkels in Punda. In de Heerenstraat valt het grote aantal winkels van joodse ondernemers op. In 1930 ging het om 17 van de 33 winkels. De Mikvé Emanuel synagoge staat symbool voor de vrijheid van religie. Zakelijk succes wordt gesymboliseerd door het Penha-gebouw en foto's van de scheepswerven van S.E.L. Maduro & Sons, de Ritzfabriek van Otto Senior en een antieke distilleerderij voor Blue Curaçao uit Landhuis Chobolobo. Aandacht is er ook voor de muziek van componist Charles Maduro, voor Club Union, in de twintigste eeuw opgericht door joodse immigranten uit Oost-Europa, en voor een zwarte bladzijde uit de Curaçaose geschiedenis, de rellen van 30 mei 1969 tegen de Curaçaose elite, waar ook de joodse gemeenschap toe behoorde.
Uit Suriname worden foto's getoond van de familie Fernandes, bekend van de gelijknamige frisdrank en het vaandel van Toneelgenootschap Thalia dat in het bezit is van het Surinaams museum. De tentoonstelling was aanleiding om het te conserveren. Een van de blikvangers is een achttiende eeuwse Thorarol. Deze werd vermoedelijk gebruikt in de Jodensavanne, het centrum van de joodse gemeenschap aan de Surinamerivier, waar de Portugese joden ook suikerplantages met slaven hadden. De rol van de joodse gemeenschap in de slavernij wordt niet vermeden. "Joden in de Cariben is geen slavernijtentoonstelling, maar de slavernij speelt natuurlijk wel een rol", aldus Cohen.

Tradities

De huwelijksaktes van Elias Jesurun en Rachel Henriquez en van Mozes Salomon Levie Maduro en Adela Naar symboliseren ook het verschil tussen de joodse gemeenschap in Curaçao en in Suriname. Op Curaçao trouwde men vooral met andere joden. In Suriname was meer sprake van vermenging tussen culturen. Dat blijkt ook uit het project Suri-Joods, dat onderdeel is van de tentoonstelling. Suri-Joods bestaat uit een serie filmportretten waarin Surinaamse ouderen in Nederland vertellen over de betekenis van het jodendom voor hun identiteit. Veel Surinamers hebben wel iets met het jodendom, meldt het persbericht. "Dat kan een joodse voorouder zijn, levendige belangstelling voor de joodse cultuur of gehechtheid aan een bepaald gebruik dat van origine joods zou zijn", meldt het persbericht. Voorbeelden zijn het gebruik om melk niet te koken in dezelfde pan voor vleesgerechten of de gewoonte om de navelstreng te begraven, aldus Stephanie Archangel, die betrokken is bij het project. Het plan is om van de interviews een theatervoorstelling te maken.

Documentaire

De identiteit van joden uit Suriname en Curaçao wordt ook belicht in Een keppel in de Cariben van documentairemakers Tanja Fraai en Mike Ho-Sam-Sooi. De documentaire is specifiek bedoeld voor middelbare scholieren op Curaçao en in Suriname en zal vertoond worden als de tentoonstelling dit najaar in Willemstad en Paramaribo te zien is. Cohen merkte overigens wel op dat het mogelijk niet om alle 300 objecten zal gaan, aangezien het in beide landen moeilijker is om een grote, geschikte en goed gekoelde ruimte te vinden. "Het klimaat speelt mee. Maar het moet mogelijk zijn om een deel van de panelen te laten zien en de tentoonstelling aan te vullen met lokale objecten", zegt Cohen.
In de documentaire Een keppel in de Cariben gaan twee jongeren, Achira Beck en Nofar Kraaijenhagen, op zoek naar de Caribisch-joodse identiteit en tradities in de 21e eeuw. Ze vragen het onder anderen aan bekende Caribische joden als Bob Pinedo, David Serphos, de zussen Paulette en Jennifer Smit en de zussen Giselle, Tamara en Ilena Winkel. "Wat is de joods-Caribische identiteit? Bestaat die überhaupt? En wat doet de volgende generatie ermee", aldus Ho-Sam-Sooi.

Gerechten

De joodse cultuur is in Suriname en in Curaçao terug te vinden in veel gerechten. "Het zijn meestal geen typisch joodse gerechten, maar een mengvorm. De Portugese joden die in Suriname kwamen hadden ingrediënten nodig die daar niet te krijgen waren. Alternatieven werden aangereikt door de Indianen en Afrikanen. Matzes werden bijvoorbeeld met cassave gemaakt", legt Ho-Sam-Sooi uit. Een Curaçaos voorbeeld is arepa di pampuna, dat in de documentaire door Maureen Levenson wordt gemaakt. "Caribisch-joods is een mengvorm en dat is juist het fascinerende. Het Jodendom past zich aan. Joods zijn heeft in veel gevallen een emotionele waarde, zeker op Curaçao. Mensen voelen zich verbonden met andere Curaçaose joden", zegt Fraai.
Om financiële en praktische redenen interviewden Fraai en Ho-Sam-Sooi voornamelijk Caribische joden in Nederland. Die beperking had als voordeel dat de Caribisch-joodse identiteit ook vergeleken kon worden met de vaste Sefardische joden in Nederland. "De Portugese synagoge in Amsterdam is voor Caribische joden het meest vertrouwd. Maar tegelijkertijd worstelen ze er wel soms mee wie ze zijn. Ze moeten vaak uitleggen hoe het zit, want ze zijn immers blank en hebben een joods-sefardische achternaam, maar praten wel met een zwaar accent." Ho-Sam-Sooi: "In Europa zijn joden bovendien veel orthodoxer en houden ze vast aan de tradities. In hun ogen zijn Caribische joden veel te liberaal en te frivool."
Fraai: "Tegelijkertijd, vind ik het toch ook weer bijzonder met hoeveel liefde Giselle Winkel over de Mikvé Emanuel synagoge praat. Het voelt voor haar als een plek waar ze echt thuis is."

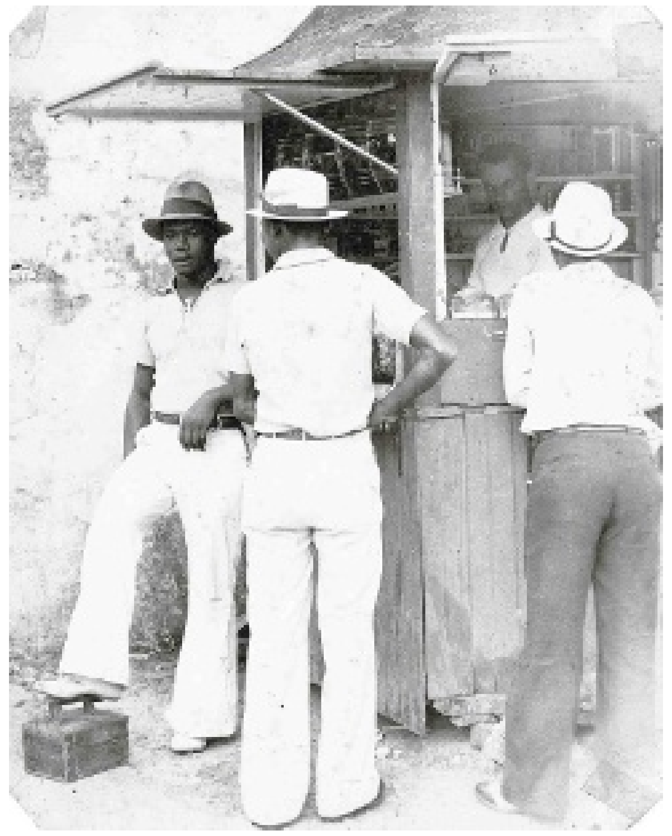

Boek

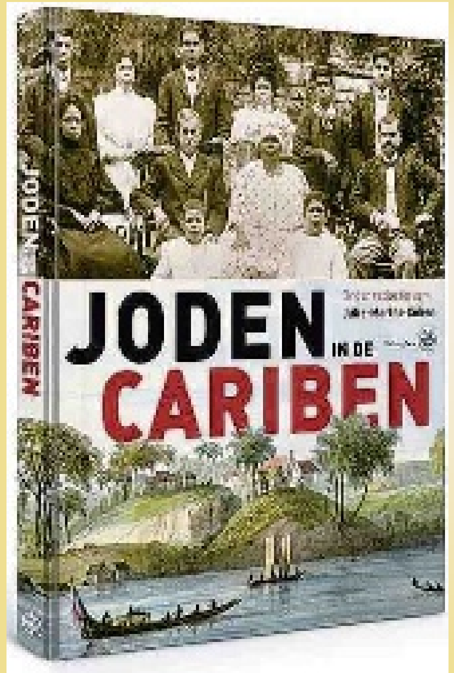

Over de geschiedenis van joden in de Cariben is ook een lijvig boek uitgebracht. Het rijksgeïllustreerde boek bevat nog meer foto's en diepgang dan de tentoonstelling, waaronder hoofdstukken over de slavernij, de handel, het verhaal van de joden in Brazilië en Nieuw Amsterdam en de rellen van 30 mei 1969. Bijdragen zijn er van onder anderen Paul Ackerman, Joan Da Costa Gomez-Capriles, Lucille Berry-Haseth, Anthony Da Costa Gomez en Josette Capriles-Goldish. Het boek is uitgegeven door Walburg pers.

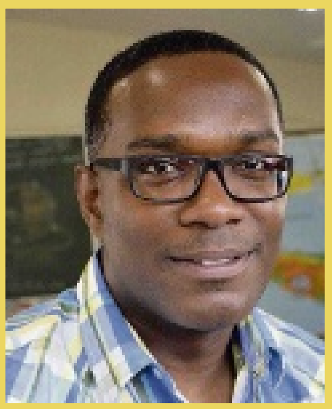

Work & Travel met Elton

Hoe meer hij reist, hoe meer hij van Curaçao gaat houden. Voorlopig is hij echter nog op wereldreis.
Docent Aardrijkskunde Elton Sint Jago doet in de Ñapa maandelijks verslag van zijn belevenissen.

Tussenstop in Taipei

Ni-Hao! Na nog een weekje in Nederland doorgebracht te hebben, vloog ik richting Taipei, de hoofdstad van Taiwan. Ik moest hier een tussenstop maken onderweg naar mijn volgende bestemming, zodoende besloot ik om er een weekje te blijven.

Tekst: **Elton Sint Jago**

Ik vond Taipei schoon, modern, hele aardige mensen en een uitstekende dienstverlening waar vele landen van kunnen leren! Het eten was heerlijk en goedkoop!

Gedurende mijn verblijf regende het vaak. Ik wilde ook twee à drie dagen buiten Taipei doorbrengen, maar vanwege het weer heb ik dat niet meer gedaan. Taiwan is een eiland, iets kleiner dan Nederland en telt circa 23 miljoen inwoners. Taipei is een grote en levendige stad en ik maakte meestal gebruik van het schone, moderne en goedkope metro-netwerk om door te stad te reizen. De eerste twee dagen had ik veel last van jetlag want in Taiwan is het 7 uur later dan in Nederland.

Bij mijn hostel nam ik een kaart en ging ik op pad. Ik liep door het mooie '228 Peace Memorial Park' en ging daarna richting de Chiang Kai-Shek Memorial Hall. Gelukkig was ik op tijd om te zien hoe de gardetroepen de Taiwanese vlag streken. De Memorial Hall is gelegen in een grote tuin, vol bloemen en twee gebouwen met traditionele, Chinese puntdaken. Het hoofdgebouw is wit, heeft een blauw dak en binnen staat er een enorm bronzen beeld van Chiang Kai-Shek, een voormalig generaal en krijgsheer. Gedurende de Chinese burgeroorlog eind jaren 40 wilde Chiang Kai-Shek de vele prachtige en waardevolle kunstwerken beschermen en verscheepte veel kunst naar Taiwan. Tegenwoordig zijn ze te zien in het National Palace Museum, waar ik ook geweest ben. Helaas mochten er geen foto's genomen worden in het museum, maar het was zeker een bezoek waard!

De Longshan Tempel werd in de 18e eeuw gebouwd en wordt gebruikt door Boeddhisten en Taoïsten. Er begon een ceremonie toen ik er was en iedereen zong en bad met het gezicht gericht naar het hoofdgebouw in het midden, waarin goudkleurige beelden stonden. Vele mensen hadden wierookstokjes in hun hand en op de patio stonden tafels met vruchten. Zowel de wierook als de vruchten zijn offers voor Boeddha.

Het Ximending-gebied in Taipei vond ik erg mooi; het leek net een mini-Times Square vol reclameborden met neonlicht. Het is een populair gebied voor jong en oud om uit te gaan. Op een avond ging ik uit samen met een groepje Japanners uit Okinawa die in hetzelfde hostel verbleven. Het was een gezellige avond stappen en sommigen hadden net iets te veel gedronken ha, ha! Samen met een van de Japanners ging ik naar het Yangmingshan National Park. We hebben door een gedeelte van het park gewandeld en we gingen naar de warmwaterbronnen voordat we naar de stad terugkeerden vanwege slecht weer.

De Sun Yat-sen Memorial Hall is gewijd aan Sun Yat-sen, een Chinese revolutionair die beschouwd wordt als de grondlegger van Taiwan. De Memorial Hall bestond vooral uit conferentiezalen en winkels maar er was een kleine

Peace Memorial Park in Taipei.

exporuimte waar je heel veel over Sun Yat-sen kon zien en lezen; ook over de ontwikkeling en politieke geschiedenis van Taiwan. Na 900 treden klimmen bereikte ik de top van de Elephant Mountain en het was de moeite waard. Dit is een 'must' indien je van het beste uitzicht over Taipei wilt genieten. De Taipei-101 toren staat trots tussen alle lagere wolkenkrabbers in de stad. Het was het hoogste gebouw ter wereld tusen 2004 en 2010 met 101 verdiepingen en een hoogte van 509 meter. Na Elephant Mountain ging ik naar Taipei-101 om er te eten. De eerste paar verdiepingen bestaan uit een groot winkelcentrum met een heleboel chique merkwinkels zoals Louis Vuitton. De avondmarkten in Taipei mag je niet missen wanneer je de stad bezoekt! Ze zijn bruisend, gezellig en er is vooral veel eten. Ook zijn er veel winkeltjes en tentjes waar je van alles kunt kopen.

Na Taipei vloog ik verder naar mijn volgende bestemming: 'Aotearoa'. Tot de volgende keer!

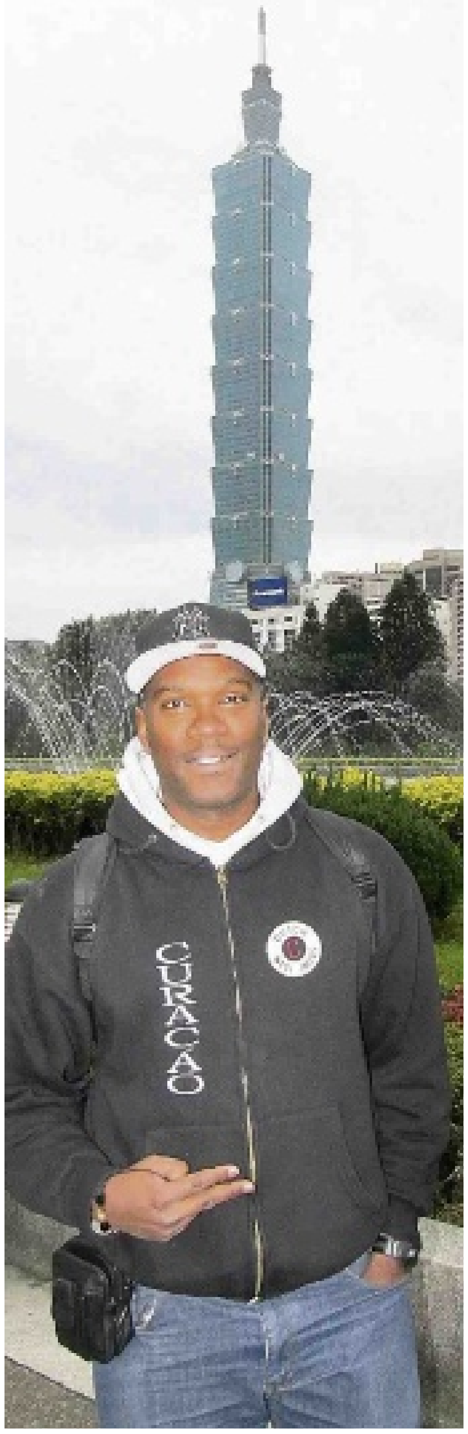

Food for thought.

Gezonde vis, bestaat die nog?

Een ander gemakkelijk recept. Dit keer met vis. Gestoofde vis is een gerecht dat inderdaad binnen 10 à 15 minuten klaar is. Met pitabrood serveren is een aparte variatie. Iets anders dan brood, rijst, puree of pasta.

Tekst: **Miriam de Windt**

Goede voedingsstoffen die in ruime mate geleverd worden: ijzer, vitamines A, B1, B2 en C. De vis en de tomaten leveren het merendeel van het ijzer en de vitamines A, B1 en B2. Vitamine C wordt geleverd door het citroensap en de tomaten. De hoeveelheid ongewenste voedingsstoffen die wat aan de hoge kant geleverd worden: cholesterol, vetten.
De hoeveelheid vetten komt uiteraard, bijna volledig, door de olie in het recept. De hoeveelheid olie voor 1 persoon in het recept komt overeen met circa 30 ml. per persoon (ongeveer 3 eetlepels). U kunt het recept maken met minder olie, in een kleinere pan met dikke bodem, zodat de weinige olie toch de bodem van de pan bedekt en deze niet aanbakt.
Het cholesterol wordt uitsluitend geleverd door de vis. Ja, u heeft het goed gelezen… de vis! Er zijn verschillende soorten witte visfilets waaruit u kunt kiezen voor dit recept. Mero, redsnapper-filets, dradu-filets, tilapia, kabeljauw-filets en zelfs wijting. Wijting dient uw laatste keus te zijn. De filets zijn te dun, ze zullen uit elkaar vallen in de pan. De hoeveelheid cholesterol van deze vissoorten varieert van 37 tot 60 mg. Voor de analyse werd het gemiddelde gebruikt, te weten 49 mg. per 100 gram vis.
U ziet het, zelfs vis kan veel cholesterol leveren. Indien u ten gevolge van de een of andere gezondheidsconditie (hoog cholesterol of hart- en/of circulatieklachten) op het cholesterol in uw voeding moet letten, betekent het dat u voorzichtig moet zijn met álle dierlijke voedingsmiddelen en geen grote porties dient te eten.

Aandachtspunt

De dierlijke eiwitten komen uiteraard van de vis. De hoeveelheid vis per persoon in dit recept is 250 gram. Indien u deze hoeveelheid terugbrengt naar 150 gram per persoon, hetgeen dichter ligt bij de aanbevelingen conform de voedingsleer, worden alle voedingsstoffen ook met 60 procent gereduceerd. In plaats van 47 procent eiwitten, 54 procent vetten en 44 procent cholesterol, krijgt u respectievelijk naar binnen: 28, 33 en 26 procent.
Toch nog aan de hoge kant. Voor de rest van de dag dient u voornamelijk plantaardige voedingsmiddelen te nuttigen. Door te letten op de hoeveelheid dierlijke eiwitten in uw voeding, zorgt u voor een beter zuur-base evenwicht in uw lichaam en kan u vele lastige symptomen en ziektes voorkomen.
U vraagt zich af, wat is nog verse en gezonde vis? Er zijn verschillende factoren die bepalen welke vissoorten gezond zijn en verantwoord om te eten. De omgeving waarin de vis leeft / groeit en het soort voedsel dat de vis eet, zijn de belangrijkste criteria om op te letten. Verder is goede hygiëne ook een heel belangrijk aspect. Vis moet goed gekoeld worden bewaard en goed verpakt. Daarnaast zullen ecologen ook letten op de manier waarop er gevist wordt. Het milieu dient er niet onder te lijden en overbevissing moet vermeden worden. Anders is er voor de volgende generatie al helemaal geen vis meer.
Er zijn een paar aanbevelingen te doen. Zalm: Wilde Atlantische zalm en wilde zalm uit Alaska. Red snapper: 'Short tail' en 'long tail' uit Hawaï, red snapper uit de Golf van Mexico. Mahi mahi (dradu, dorado, dolphin fish): Wilde mahi mahi uit Hawaï, Ecuador en Atlantic. Vermijd mahi mahi uit Peru, Costa Rica en Guatemala. Mero (grouper, sea bass, zeebaars): Uit Hawaï, wilde 'black' of 'red' grouper uit de Verenigde Staten. Vermijd mero uit de Golf van Mexico en zuidelijke Atlantische Oceaan. Tilapia: Uit Canada, Verenigde Staten en Ecuador. Vermijd tilapia uit Taiwan en China.
Zie verder op www.seafoodwatch.org.
Koop verse vis altijd van betrouwbare vissers. Indien u gemakkelijker kunt komen aan diepvries vis, kies voor soorten in originele verpakking, met een merknaam en gegevens van herkomst en productie. Meestal is er een website waar u verder informatie kunt krijgen. Of met z'n allen naar Hawaï, Alaska of gebieden rond de Golf van Mexico emigreren.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor 1 portie:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	528/ 2218	26 %
Natrium	315 mg	16 %
Eiwitten	47 g	47 %
Kalk	70 mg	10 %
Vetten	37 g	54 %
IJzer	3,5 mg	23 %
Verzadigde vetten	0	0 %
Vitamine A	246 mcg	31 %
Cholesterol	122 mg	44 %
Vitamine B1	0,22 mg	22 %
Koolhydraten	6 g	2 %
Vitamine B2	0,69 mg	53 %
Voedingsvezels	2 g	7 %
Vitamine C	36 mg	52 %

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May.

Pikante vis

Ingrediënten:
2 pond witte visfilets
vers citroensap
zout
1/2 cup extra virgin olijfolie
6 grote tenen knoflook, gepeld en dun gesneden
1 promèntè naar smaak, zaadjes verwijderd, heel fijn gesneden
2 theelepels zoete paprika
6 plumtomaten, dik gesneden
3 eetlepels gehakte verse cilantro
partjes citroen voor garnering

Bereidingswijze:
De visfilets in een schaal leggen en met de citroen en het zout besprenkelen,
10 minuten laten marineren.
In een grote koekenpan de olie verhitten boven een middelmatig heet vuur.
De knoflook en promèntè toevoegen, als de olie rond de knoflook begint te bubbelen de paprika toevoegen. Zachtjes 1 minuut roeren.
De olie uit de pan nemen, apart zetten, pan niet schoonmaken.
De gesneden tomaten in de pan leggen, met de helft van de olie besprenkelen en de helft van de cilantro erover strooien.
De visfilets erop arrangeren en met de rest van de olie en cilantro besprenkelen.
Met de deksel op de pan 10 minuten boven een middelmatig vuur koken. Vuur temperen, deksel wegnemen en nog 7 à 10 minuten laten pruttelen, de pan van tijd tot tijd schudden.
Met citroenpartjes, pitabrood en een salade van gehakte komkommer, tomaten en uien serveren.

Voor 4 personen.

Eet smakelijk,

May

Beeldhouwster omringd

Haar huis is niet zo heel gemakkelijk te vinden, het ligt in een noordelijke buitenwijk van Willemstad, een stille buurt. Aangekomen valt mij direct op dat er geen honden blaffen, een uitzondering hier. Hortence Brouwn doet open, 'ik ben de hond', reageert ze als ik mijn verbazing uit. We krijgen direct een rondleiding door het ruime, gezellig ingerichte huis annex atelier, en de prachtige beeldentuin vol werk van haar, door de jaren heen gemaakt.

Tekst: **Ko van Geemert** Foto's: **Wilma Bongers**

"Ik ben in Paramaribo geboren, in de Henck Arronstraat, die toen nog Gravenstraat heette. We waren met negen kinderen, ik was de vijfde, een jonger zusje overleed aan geelzucht, we bleven dus met acht kinderen over. Mijn vader was handelaar, eerst in fietsen en bromfietsen, later in LP's en platenspelers. Tussen de middag had hij een zelf opgezette snoepjesfabriek, zo kon hij nog wat bijverdienen. Het was een goede verkoper en hij kon enorm veel met z'n handen. Dat gold trouwens ook voor mijn moeder: ze maakte prachtige kleding en kon erg goed koken. Ik heb een heel fijne jeugd gehad. Mijn ouders zijn altijd in het ouderlijk huis blijven wonen, mijn vader overleed in 1974, mijn moeder in 87. Ik heb wel spijt dat ik haar de laatste jaren te weinig heb opgezocht. Een zus van mij woont nog in het ouderlijk huis. Een van mijn broers, Stanley, is ook beeldend kunstenaar geworden, en zeer succesvol."

Stanley Brouwn (Paramaribo, 1935) werkt vooral op het gebied van performance en conceptuele kunst. Hij nam deel aan Documenta 5, 6 en 7, respectievelijk in 1972, 77 en 82, en won diverse prijzen. Zijn werk werd aangekocht door grote Nederlandse musea als het Kröller-Müller, het Van Abbe en het Stedelijk in Amsterdam, waar hij sinds 1957 woont.

Curaçao

"Na de lagere en middelbare school, de Bernhardschool en de Hendrikschool, ben ik in Paramaribo naar de Kweekschool gegaan. Daarnaast ging ik 's avonds naar de avondacademie, ook in de Gravenstraat, bij de bibliotheek, waar ik beeldhouwles kreeg van een leraar uit Nederland. Dat heb ik tot 1963 gedaan, toen ben ik naar Nederland gegaan om verder te studeren, wiskunde. In Amsterdam werkte ik op een basisschool en op een mavo. Maar ik had heimwee, heimwee naar de tropen, en wel speciaal na de kerst."

"Ik ben gaan solliciteren en kon in 1973 aan het werk op Curaçao. Onder meer bij het katholieke St. Thomas College, later St. Martinus College, aan de Roodeweg in de wijk Otrobanda. Ik moest daar ook godsdienstles geven, maar daar had ik helemaal geen verstand van. Dat ging dus niet goed. Maar wiskunde heb ik met plezier gegeven, vele jaren op de openbare Gouverneur Johan Rudolf Lauffer mavo op de Adjudantenweg."

Hortence Brouwn

"In 1995 ben ik gestopt en ben een jaar naar Nederland en Italië gegaan. In die tijd zat de schrijver Jan Brokken in mijn huis. In verschillende van zijn boeken kom ik voor, heel leuk. Toen ik terug wilde komen, had hij helemaal geen zin om weg te gaan. In 1996 kwam ik terug en werd fulltime beeldhouwer."

Vrouwen

"In hoofdzaak ben ik autodidact, maar ik heb veel geleerd van de beeldhouwer/architect Dries Kreijkamp, die ik hier ontmoette in 1973 en die hier les gaf. Helaas is hij een paar maanden geleden in Nederland overleden. En ik deed verschillende workshops, onder meer in Italië en New York, die me echt geholpen hebben mijn vaardigheden verder te ontwikkelen. Mijn voornaamste inspiratiebron is het menselijk lichaam en dan in het bijzonder dat van vrouwen. Vrouwen durven hun gevoelens meer te uiten. Gevoelens als verdriet, geluk, angst en wanhoop vertalen zich in lichaamshouding, zelfs als je iemand op de rug ziet. Bij vrouwen is dat beter zichtbaar dan bij mannen. Die essentie tracht ik te lezen en dat wil ik in mijn werk proberen vast te leggen. Vaak maak ik blije vrouwen, dikke vrouwen of die elkaar omhelzen. In de tuin zijn er vele te zien."

"In mijn expositie 'De versierde vrouw' van een jaar of tien geleden alweer, heb ik geprobeerd mijn waardering voor sterke vrouwen uit te drukken door de vrouwenbeelden letterlijk te versieren met materialen als glas en koper. Versieren betekende hier dus niet 'het hof maken', maar 'vereren'. Als ik nu kijk naar sommige jonge vrouwen en zie hoe ver ze het al geschopt hebben, heb ik daar grote bewondering voor. Ze zijn zelfstandig en onafhankelijk. Toen ik nog wiskunde gaf, riep ik al: 'Over twintig jaar wordt Curaçao bestuurd door vrouwen. En dan zal het hier beter gaan!' Onafhankelijkheid is zo belangrijk. Daar voel ik mezelf ook happy bij."

Hortence Brouwn door vrouwen

Materiaal

"Ik gebruik zowel natuurlijke materialen zoals marmer en kalksteen, als cement en brons. Met klei ben ik begonnen, er staan nog wel wat beeldjes in de tuin. Het fijne van het werken met klei is dat ik dan tegelijk naar klassieke muziek kan luisteren, ook één van mijn inspiratiebronnen. Nu ik meer met limestone werk gaat dat niet meer: dan moet ik oorbeschermers dragen. In mijn beginjaren hier, heb ik veel met cement en beton gewerkt, maar nu is het toch voornamelijk limestone, marmer en brons. De stenen koop ik tegenwoordig in Nederland, in Scheveningen, daar is een beeldhouwwinkel gevestigd. Natuurlijk moet ik ze wel eerst zien, de vorm is heel belangrijk, die bepaalt de sfeer van het latere beeld."

"In 1997 ben ik met hulp van anderen een bronsgieterij begonnen. De ontwikkeling daarvan is helaas niet gegaan zoals ik het voor ogen had; tegenwoordig laat ik alles gieten in Nederland."

"De laatste tijd ben ik ook aan het experimenteren met nieuw materiaal, een soort plexiglas. Dat biedt weer heel andere mogelijkheden."

Veel beelden zijn te zien tijdens de Open Atelier Dagen die in de weekends van 28 februari en 1 maart en 7 en 8 maart georganiseerd worden en waaraan zo'n kleine veertig beeldende kunstenaars deelnemen.

Suriname

Het bewerken van steen maakt enig lawaai en veroorzaakt stof, zodanig dat één van Hortences buren haar vriendelijk doch dringend verzocht heeft op te houden met dat gebeitel en geschaaf. Ze is derhalve uitgeweken naar landhuis Bloemhof (waarin ook een galerie is gevestigd), waar ze elke dinsdag- en donderdagmorgen aan haar grote beelden werkt. De kleine worden thuis vervaardigd, in haar atelier.

Ze woont daar overigens alleen: "Na een aantal relaties heb ik gemerkt dat ik graag zelfstandig ben. Ik heb wel een latrelatie, en dat bevalt prima. Maar ik ben zeer op mijn vrijheid gesteld."

Veel in Suriname komt ze niet meer, in 2011 was ze er voor het laatst.

Met Surinaamse vakbroeders heeft ze niet veel contact. Vol humor vertelt ze over een paar onaangename ervaringen met enkele uit Suriname afkomstige collega's: "Een vreemd volkje, hoor, dat kunstenaarsvolkje!"

Of die Surinaamse afkomst daarbij een rol speelde, laat ze wijselijk in het midden.

Tot slot wijs ik haar erop dat ze slechts één keer in haar geboorteland Suriname heeft geëxposeerd - in 1998 - tegenover vele malen in Nederland en op Curaçao: "Er is daar weinig belangstelling voor. In Nederland wordt meer geld voor kunst uitgetrokken, al is dat ook behoorlijk verminderd, en wordt er meer gedaan om de jeugd voor kunst te interesseren. In Suriname liggen de salarissen lager dan op Curaçao en in Nederland, en dan is, zeker in een tijd van crisis, kunst niet het eerste waarvoor je naar de winkel rent. Het is luxe, men heeft andere prioriteiten. Ik denk ook dat de overheid in Suriname weinig geld uittrekt voor kunst, op Curaçao zijn toch meer instituten die kunst financieel promoten."

"Wat ik wel zie, is dat zowel op Curaçao als in Suriname het aantal kunstenaars met kwaliteitswerk erg is toegenomen. Tegenwoordig zijn er regelmatig uitwisselingen van jonge kunstenaars met Suriname en Curaçao, waar ook Nederland bij vertegenwoordigd is. Er is hier onder de jeugd ook een toenemende belangstelling voor de kunstacademie. Kortom, de belangstelling voor kunst bij jongeren is volgens mij groeiend, in alle drie de landen, kijk maar hoe geïnteresseerd ze rondlopen bij exposities. Dat zijn er veel meer dan vroeger."

Rectificatieverzoeken voor de rechter

Diverse media op Aruba maken zich regelmatig schuldig aan ongefundeerde beschuldigingen van corruptie en dergelijke aan het adres van politici, waarbij doorgaans het ene medium het (met name) gemunt heeft op politici van de ene grote partij, en het andere medium (met name) op politici van de andere grote partij. Dit leidt er met regelmaat toe dat dergelijke media door de rechter in kort geding worden bevolen te rectificeren.

Tekst: **Misha Bemer**

Daar lijken desbetreffende media zich overigens weinig van aan te trekken. Ook moet ik nog meemaken dat politici zich publiekelijk afkeurend uitlaten over een hen welgezind medium dat ongefundeerde beschuldigingen uit aan het adres van politici van de 'tegenpartij'. Het te pas en te onpas door de media uiten van ongefundeerde beschuldigingen lijkt erbij te horen. Dit valt te betreuren, want een onafhankelijke, kritische, tevens zorgvuldige pers is van groot belang in een democratische rechtsstaat.
Overigens worden de media niet altijd in het ongelijk gesteld. Recent is er een belangwekkend vonnis gewezen in een zaak waarbij rectificatie werd gevorderd, doch waarbij de vordering niet werd toegewezen.
In november vorig jaar wees het gerecht de vordering van minister Otmar Oduber van Toerisme, Transport en Arbeid tegen Solo di Pueblo en Jan de Ruijter af. Zo was het gerecht van oordeel dat het de minister aan spoedeisend belang ontbrak, omdat Solo di Pueblo en De Ruijter de gewraakte beschuldigingen al enige tijd verkondigden en de minister daar niet in eerder stadium tegen in het geweer was gekomen. Het komt mij voor dat de rechter dit ook eenvoudig de andere kant op had kunnen redeneren. Zo zou je kunnen menen dat de minister er inmiddels juist alle – spoedeisend – belang bij had dat de beschuldigingen eens een keer ophielden en dat het feit dat de minister niet direct tot actie was overgegaan juist in zijn voordeel pleit.
De rechter heeft voorts overwogen dat de minister ruim de tijd heeft gehad om de verwijten van De Ruijter op inhoudelijke gronden te weerleggen en zich bovendien deskundig kon laten bijstaan en zo nodig gebruik kon maken van een professioneel media-apparaat. Daar valt natuurlijk wel wat voor te zeggen. Je zou kunnen menen dat van een minister mag worden verlangd dat wanneer er uit de samenleving vragen komen, deze vragen beantwoord worden. Temeer nu het parlement nu niet bepaald uitblinkt in het stellen van kritische vragen, waar het althans de eigen partij betreft. En wanneer al vragen worden gesteld komt het regelmatig voor dat deze onbeantwoord blijven. Anderzijds kan je je afvragen of het redelijk is van een minister in een low trust samenleving als de onze te verlangen dat hij inhoudelijk reageert, elke keer wanneer hij van corruptie wordt beschuldigd. Zeker wanneer lange tijd geen begin wordt gemaakt met het staven van beschuldigingen.
Overigens zou De Ruijter hebben gesteld dat het feit dat minister Oduber geen hoger beroep heeft ingesteld aantoont dat de beschuldigingen van corruptie terecht zijn. Indien De Ruijter dit inderdaad heeft gesteld dan deel ik zijn mening niet. Het enkele feit dat je niet in hoger beroep komt van een vonnis waarin je rectificatievordering is afgewezen maakt nog niet dat de gewraakte uitlatingen juist zijn. Uit het vonnis blijkt ook duidelijk waarom de rechter de vordering van de minister heeft afgewezen. De rechter heeft zich nadrukkelijk niet uitgelaten over de juistheid van de beschuldigingen. Waarschijnlijker is dat (de advocaat van) de minister een inschatting heeft gemaakt van de kans dat het hof in hoger beroep van oordeel zou zijn dat de minister wel degelijk spoedeisend belang heeft bij zijn vordering, en deze kans niet erg groot heeft geacht.
De vraag die zich – in breder verband – opdringt, is hoe kan worden voorkomen dat media zich schuldig maken aan ongefundeerde beschuldigingen. Het antwoord lijkt mij dat dit eenvoudigweg niet kan worden voorkomen en dat het systeem dat wij thans kennen om dergelijke beschuldigingen het hoofd te bieden an sich naar behoren functioneert. Waar evenwel aan gedacht kan worden is een mediacode, middels welke de media aan zelfregulering doen. De werkelijke oplossing dient mijns inziens echter breder te worden gezocht. In een high trust samenleving, met een gezond maatschappelijk en parlementair debat is voor ondermaatse journalistiek weinig plaats.

Misha Bemer is advocaat en partner bij HBN Law op Aruba

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL
1 kans om gearresteerd te worden, **5** pilaarbeeld, **9** Engels lidwoord, **10** beslag, **12** handel, **14** persbureau, **15** oude Franse munt, **17** gehoororgaan, **18** draagbalk, **20** rivier in Duitsland, **22** droefheid, **24** limited, **25** eikenschors, **26** rivier in Spanje, **28** niet rechtstreekse route, **31** onbehouwen, **34** strop, **36** een zekere, **37** deel van het oor, **38** raamwerk, **39** innerlijke aandrang, **40** boom, **41** techniek om een patroon aan te geven op stof, **42** oefenen.

VERTICAAL
1 leerrede, **2** hexaëder, **3** wachthuisje, **4** meubelstuk, **5** uniform, **6** kinderspeelgoed, **7** ondergrondse, **8** pas bestaand, **11** bijval, **13** oorwarmer, **16** grappenmaker, **19** gravure, **20** kunsttaal, **21** regiment (afk.), **23** stad in Duitsland, **26** dwaling, **27** Londense maatschappij voor zeeverzekering, **29** aanleggen (van een schip), **30** aanvankelijk, **32** smeren, **33** proberen, **35** onbeweeglijk, **37** rivier in Rusland.

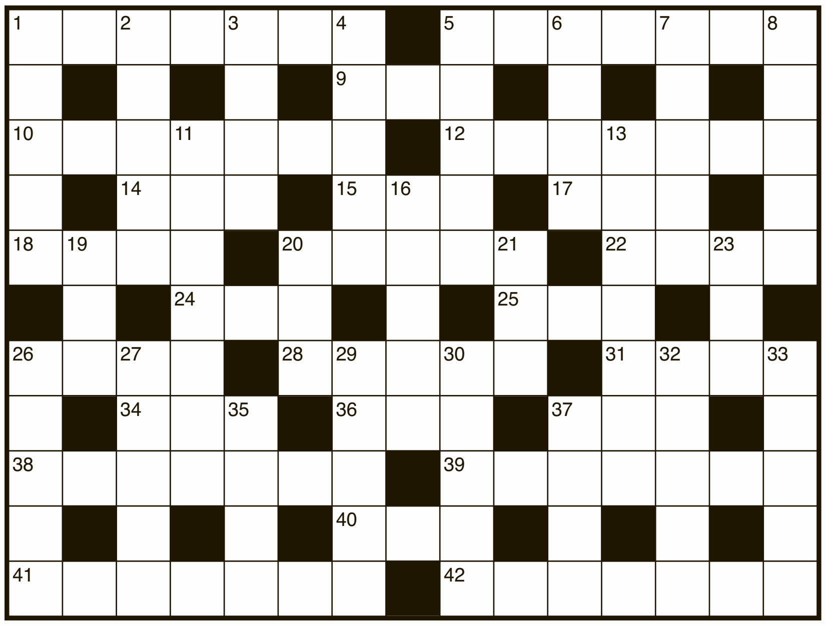

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

L.V. Brattinga Zepp
Lampestraat 1
Aruba

J.W.J. Hart-Klomp
Lagunisol 55
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel.
Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

3	7	5						
		8	2		3		9	
		4		6			7	8
	1	9	4				5	
	3			5		1		
		7				2		9
		3				4		
4			7	2		8	3	1
	5				8		6	

HEAVY

			2					7
		1						
	4							
				8		2		
	8	6		1				
	5				2	9	4	
	3				8		5	
4			1	7				
				6	5			

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

9	8	1	4	6	3	5	2	7
4	7	5	9	8	2	6	1	3
2	3	6	1	5	7	9	8	4
6	1	4	7	9	8	2	3	5
8	9	3	6	2	5	7	4	1
5	2	7	3	4	1	8	6	9
3	5	2	8	1	9	4	7	6
1	4	8	5	7	6	3	9	2
7	6	9	2	3	4	1	5	8

Heavy

4	7	3	5	1	9	2	6	8
6	9	1	3	2	8	4	5	7
2	5	8	6	4	7	9	1	3
9	3	4	2	5	6	8	7	1
7	8	2	1	9	3	5	4	6
1	6	5	7	8	4	3	2	9
3	1	9	4	6	2	7	8	5
5	2	7	8	3	1	6	9	4
8	4	6	9	7	5	1	3	2

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Eega; 4. angel; 7. inslaan; 8. non; 9. sla; 10. maatlat; 12. riskant.
Verticaal: 2. Erna; 3. agenda; 4. aannemer; 5. gein; 6. losbol; 9. stut; 11. aas.
Woordzoeker:
ARENDSBLIK

ZWEEDSE PUZZEL

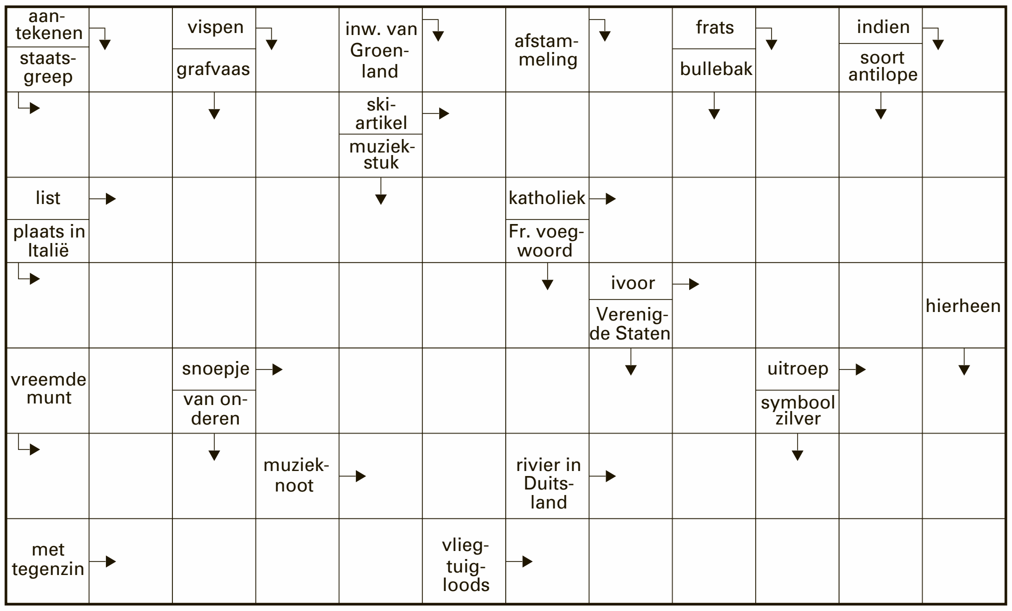

CRYPTOGRAM

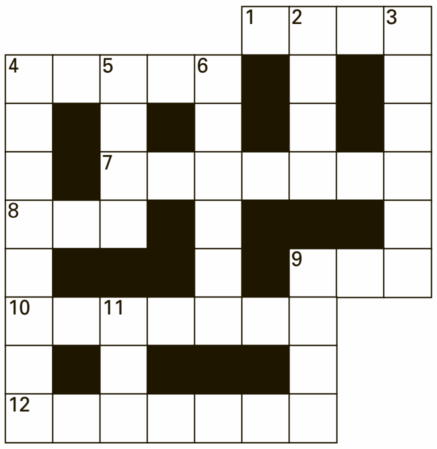

HORIZONTAAL:
1. Echt goed (4); **4.** Cijfer van het laatste moment (5); **7.** Heeft al zijn geld in wezen van het land (7); **8.** Dauwfrisse poëzie (3); **9.** Toon dat je weer vrij bent! (3); **10.** Regeringskast (7); **12.** Periodiek is het duur voor een dichter (7).

VERTICAAL:
2. Als landvoogd was hij compleet ouder (4); **3.** De slons van de garde maakt 'reen troep van (6); **4.** Vinnig meisje zonder vaste verblijfplaats (8); **5.** Gedaante van conditie (4); **6.** Lichaamsdelen de das omdoen (6); **9.** Wordt opgevoerd als een mooie vrouw (4); **11.** Men vroeg om er een duik in te nemen (3).

WOORDZOEKER

A	P	A	R	I	S	I	E	N	N	E	G	H
L	R	U	S	O	S	I	N	E	E	N	S	A
L	A	S	H	S	L	R	R	L	W	V	E	G
E	C	T	E	O	U	E	A	U	A	G	O	E
R	E	R	P	E	F	R	O	E	A	N	L	D
E	P	A	S	M	N	B	A	P	L	C	D	I
E	A	L	O	E	M	S	I	N	O	I	Z	S
R	A	I	A	A	R	U	P	N	T	L	E	S
S	R	E	L	N	Q	I	I	A	O	I	D	T
T	D	F	U	E	T	B	E	R	G	P	E	I
D	S	T	O	L	S	E	L	U	E	A	K	C
K	O	R	T	E	L	I	N	G	S	P	A	H
L	P	R	O	F	C	L	U	B	O	R	M	T
B	R	A	T	I	S	L	A	V	A	I	M	I
H	E	N	G	E	L	D	M	A	R	K	T	N
N	I	E	U	W	S	B	L	A	D	A	P	G

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

ALLEREERST
ARSEEN
ASSURANTIE
AUSTRALIE
BINOCLE
BRATISLAVA
DOVEN
EQUIPAGE
ETHOS
FLAMBOUW
GELDMARKT
HAGEDIS
HENGEL
IMPERIUM
INEENS
INLANDS
ISRAELIET
KORTELINGS
LEOPOLD
NIEUWSBLAD
PAPRIKA
PARISIENNE
PLANTENBAK
PROFCLUB
RAAPOLIE
RACEPAARD
SERIEUS
SPAGAAT
STICHTING
STOLSEL
TRIOMFEREN
ZIONISME

© Puzzelland/150207

Zweedse puzzel

■	H	■	H	■	T	■	O	■	S	■	A
P	A	P	A	■	R	E	K	S	T	O	K
■	A	R	M	O	E	■	T	E	E	M	S
G	R	O	E	T	E	N	■	I	E	L	■
■	D	■	L	I	F	T	E	N	■	A	O
R	O	G	■	U	T	■	R	E	A	A	L
■	S	L	Ÿ	M	■	M	E	N	A	G	E

Prijspuzzel

A	M	O	E	B	E	■	K	■	A	L	K	O	O	F
■	O	■	T	A	E	K	W	O	N	D	O	■	K	■
■	N	I	E	T	S	■	A	■	T	H	A	N	S	■
T	E	E	R	■	T	A	N	T	E	■	L	I	E	R
S	T	R	IJ	D	■	E	T	A	■	S	A	A	L	E
A	■	L	■	O	O	G	■	B	I	O	■	G	■	I
A	M	A	N	T	■	I	R	A	■	K	W	A	L	M
R	E	N	O	■	A	R	E	K	A	■	A	R	E	S
■	I	D	O	O	L	■	V	■	U	R	A	A	N	■
■	E	■	R	E	F	L	E	C	T	O	R	■	T	■
F	R	E	S	I	A	■	N	■	O	E	D	E	E	M

Bestemming Curaçao.

College volgen én vakantie vieren

Naam: Roxianne Alberto
Komt uit: Den Haag, Nederland
Business of Pleasure?: Pleasure
Duur verblijf: 30 Dagen
Verblijft bij: Moeder in Koraal Specht

Tekst en foto: **Roxanne Martha**

Roxianne Alberto woont nu anderhalf jaar in Nederland. In 2013 ging ze naar Nederland om te studeren en nu was ze zeer blij om even op Curaçao te zijn.

"Ik ben er gedurende 30 dagen, maar dat wil niet zeggen dat ik 30 dagen vakantie heb van school. Ik heb maar een paar dagen vrij. Tijdens mijn verblijf op Curaçao moet ik gewoon colleges volgen. Dat kan via video on demand. Dat is een systeem waar de hoorcolleges opgeload worden en studenten vanuit elk deel van de wereld deze kunnen volgen, om zo bij te blijven met de stof."

Roxianne begon in 2013 aan de opleiding European studies aan de Haagse Hogeschool. "Al vrij snel merkte ik dat deze opleiding niet echt bij me paste", vertelt Roxianne. "Veel van de stof zei me niet veel. Ik heb toen met mijn studiebegeleider gesproken en die adviseerde me om over te stappen op 'International & European Law'. Daarvoor ben ik vorig jaar in juli twee weken op 'summer school' geweest om voorbereid te zijn op mijn nieuwe opleiding. In september vorig jaar ben ik begonnen met European law en ik moet zeggen dat het een goede keuze is geweest. Ik merk dat ik met 'European law' toch meer affiniteit heb, omdat er veel dingen in voorkomen waarmee ik in het dagelijks leven direct te maken heb of die ik in ieder geval volg."

Qua studie gaat het dus goed met Roxianne en ook het leven in Nederland bevalt haar goed. Roxianne is in Nederland geboren en heeft tot haar tiende in Nederland gewoond. Daarna woonde ze tot haar 19e op Curaçao. Ze was dus al bekend met het leven in Nederland. Roxianne: "Natuurlijk is het anders om nu als volwassene en alleen in Nederland te wonen. Ik heb het heel erg naar mijn zin. Ik geniet erg van mijn vrijheid en alles wat Nederland te bieden heeft: Goed openbaar vervoer, eten bestellen dat thuis wordt bezorgd, leuke goedkope kleding en studentenkorting." Lachend: "Allemaal dingen waar ik nu al niet zonder kan."

Hoewel Roxianne met plezier in Nederland woont, wilde ze toch weer even op Curaçao zijn. Ze wilde vooral familie en vrienden zien tijdens haar verblijf. "Ik heb het heel erg naar mijn zin in Nederland, maar na anderhalf jaar ging ik toch mijn mensen op Curaçao missen. Ik miste vooral mijn moeder én haar oude autootje waarmee we overal naartoe rijden. Ik heb tot nu toe bijna iedereen gezien die ik wilde zien. Sommige meer dan één keer. Ik heb onder anderen mijn oma gezien en een vriendje van me die zes jaar is. Ik heb vroeger op hem gepast en met hem ben ik een paar keer gaan zwemmen bij de pier op Marie Pampoen. Verder ben ik ook een paar keer uit eten geweest met een oude schoolvriend van me en ook andere voormalige klasgenoten heb ik opgezocht. Ik heb mijn tijd goed kunnen verdelen tussen schoolwerk en mensen opzoeken. In Nederland krijgen sommige studenten heel veel last van de kou. Sommigen worden er zelfs depressief van. Ik heb niet zo'n last van de kou dus het warme weer hier was niet een reden om naar Curaçao te komen, maar toch moet ik zeggen dat ik - eenmaal hier - geniet van het warme weer."

Nu Roxianne een maand lang op Curaçao is geweest, kijkt ze nu al uit naar haar volgende vakantie. "Ik wil zoveel mogelijk in Europa op vakantie. Mijn eerstvolgende bestemming is waarschijnlijk Spanje. Ik hoop er in de zomer naartoe te gaan. Om dat te realiseren moet ik wel eerst op zoek naar een bijbaantje, want dat heb ik nu niet. Maar het allerbelangrijkste als ik terug ben in Nederland is me verder voorbereiden op de tentamens in februari."